

Съвет на Европа

Членове: Договорните партньори по Устава, в момента 43 европейски държави.

Дата на основаване и седалище: 5 май 1949 г.; Страсбург.

Договорни основи: Устав на Съвета на Европа от 5 май 1949 г.

Органи и институции: Комитет на министрите (състоящ се от 41 външни министри или техни упълномощени лица); Парламентарна асамблея (образувана от 2 до 18-членни парламентарни делегации на държавите членки, в момента общо 301 депутати); Конгрес на общините и регионите на Европа; Фонд за социално развитие.

Работни области: Изграждане и осигуряване на демокрацията, правни отнoшения между държавите; спазване на правата на човека; опазване на европейското културно наследство; форум за проблеми като липсата на толерантност, миграцията, новите технологии, биоетиката, тероризма, международната престъпност.

Бюджет: 2001: 163 млн. евро, отговарящ на номинално увеличение от 2,2% спрямо 2000 г. Най-голямата част от бюджета се поема от Франция, Германия, Италия, Руската федерация и Обединеното Кралство - всяка по 12,7%.

За програми, в които не участват всички страни, има специален бюджет.

Литература: Robert Antretter (изд.): Quo vadis Europarat, Bonn 1995; Daniel Tarschys: Wandel in Mittel- und Osteuropa und die Stellung des Europarates, Universität des Saarlandes, Europa-Institut, Saarbrücken 1996; Hans Christian Krger: Der Europarat im 21. Jahrhundert: Seine Rolle und Aufgaben, Zeitschrift für Europarechtliche Studien 1999, 367.

Интернет: <http://www.coe.int>; Устав: <http://conventions.coe.int/treaty/EN/cadreprincipal.htm>

Съветът на Европа е основан от десет държави на 5 май 1949 г. като първата европейска организация от държави след Втората световна война. На 13 юли 1950 г. към него се присъединява и Федерална република Германия. Съгласно чл. 1 на устава Съветът на Европа трябва да създава "по-тясна връзка между своите членове за защита и насърчаване на идеалите и принципите, които образуват тяхното общо наследство, както и да подпомага икономическия и социалния прогрес". Тази задача трябва да бъде изпълнена чрез общи действия в икономическата, социалната, културната, научната, правната и административната сфера, както и чрез защита и развитие на правата на човека и основните свободи. Съветът на Европа няма пълномощия да решава въпроси от националната отбрана.

Особена грижа на организацията представлява развитието и съхранението на принципите на правовите държави в Европа. Представители на Съвета на Европа консултират между другото държавите членки при изготвяне на конституции и за закони, отнасящи се до принципите на правовата държава, демокрацията или правата на човека. Те следят за законното протичане на парламентарни и други важни избори в държавите членки на Съвета на Европа и държавите, които искат да влязат в тази организация. Комитети на Съвета на Европа преценяват например дали държавите членки спазват определени права на гражданите и дали гражданите не са подложени на изтезания от страна на държавни органи.

Съветът на Европа може да посочи като резултат от своята работа най-вече европейските споразумения, сключени в неговите рамки по споменатите теми. Конвенциите на Съвета на Европа, броят на които надхвърля 170, формират правото на неговите членки. Основополагаща е

подписаната на 4 ноември 1950 г. ? Европейска конвенция за защита правата на човека (ЕКПЧ) с 11 протокола, Европейската социална харта, подписана на 18 октомври 1961 г., Конвенцията срещу изтезанията от 26 ноември 1987 г. и Конвенцията за малцинствата от 1 февруари 1995 г.

Структура на първата организация на европейските държави

Уставът на Съвета на Европа предвижда два органа: един Комитет на министрите като орган за вземане на решения и една Съвещателна асамблея (междувременно наречена Парламентарна асамблея). Наред с тези органи съществува и Генералният секретариат. Парламентарната асамблея провежда цикъла от своите годишни заседания в Страсбург. Тя създава комитети и подкомитети (между които Правен комитет, Комитет за мониторинг и пр.), които в рамките на своите правомощия могат да прегледат всички задачи, да вземат становище и да представят доклад пред Асамблеята. От 25 януари 1999 г. шотландският либерал лорд Ръсел-Джонстън е председател на Парламентарната асамблея, която междувременно обхваща 301 делегирани лица. За генерален секретар на 25 юни 1999 г. бе избран австриецът и член на СПА Валтер Швиммер. Създаденият през 1994 г. в допълнение на Комитета на министрите и Парламентарната асамблея Конгрес на общините и регионите на Европа трябва да засили демократичната структура на локално и регионално равнище (? Европа на регионите) и най-вече има задачата да подкрепя държавите членки от Централна и Източна Европа при изграждането на локалните и регионалните структури на демокрацията. Той замества създадената през 1951 г. Конференция на общините и регионите от Европа. Конгресът се състои от две камари: от локалните териториални сдружения и регионите, в които заседават съответно представители на общините и регионите на 43-те държави членки. Настоящият президент на Конгреса е испанецът Либерт Куатрекасас. Той е генерален секретар по европейските въпроси на каталонското правителство. Всяка държава членка поема разходите за собственото си представителство в Комитета на министрите и в Парламентарната асамблея. Разходите за секретариата се разпределят между всички членове. Освен това държавите членки ежегодно внасят определени суми, с които се финансират най-вече програмите, инициирани и реализирани от Съвета на Европа в рамките на заложените в неговия устав задачи.

Политика на присъединяване и реформа

В продължение на 40 години Съветът на Европа по принуда бе ориентиран към Западна Европа. След преломните промени в Централна и Източна Европа задачите, които бяха поставени, се промениха. Сътрудничеството с реформиращите се държави и приемането им като членове бе сред приоритетите на организацията. Бяха създадени специални програми, за да се помогне на новите партньори при демократичната им трансформация преди и след влизането им в Съвета на Европа. Тези доведоха най-напред до приемането на Унгария (1990), Полша (1991), България (1992), Естония, Литва, Словения, Словакия, Чешката република и Румъния (1993). Тази политика на присъединяване бе потвърдена от държавните и правителствените ръководители по време на първата им среща на върха, проведена се на 8 и 9 октомври 1993 г. във Виена. Под мотото "демократична сигурност" Съветът на Европа реши, че отсега нататък трябва да се грижи за установяване на стабилността на целия европейски континент. Организацията се възприе като началото на оформянето на нова посткомунистическа Европа. Правилността на тази политика бе подчертана и по повод втората среща на държавните и правителствените ръководители, проведена се на 10 и 11 октомври 1997 г. в Страсбург. Тази

по-късна среща на върха трябваше да послужи най-вече, за да намери отговори на неотложните въпроси, пред които бе изправен Съветът на Европа заради своята политика на присъединяване: желанието да се предложи широка и ефективна подкрепа на всички реформиращи се държави доведе, при отстъпване от досега стриктните критерии за присъединяване, до приемането на голям брой страни от Централна и Източна Европа (Албания, Латвия, Република Молдова, Македония, Украйна (присъединили се през 1995 г.), Русия и Хърватска (1996), Грузия (1999), Армения и Азербайджан (2001). Тези страни в голяма степен не са изпълнили - нито пък изпълняват днес - залегналите в устава на Съвета на Европа критерии за присъединяване. Държавите се задължават, и то без изключения, след влизането си да работят усърдно за осъществяване на правилата на организацията. Към тези правила се числят въвеждането или подобряването на принципите на демокрацията, принципите на правовата държава, спазването на човешките права, провеждането на свободни избори, гаранции за свободни медии, свобода на мисълта, защита на малцинствата, както и съблюдаване на правата на другите народи. Неведнъж държавите не изпълняваха тези задължения не на последно място и заради съществуващия отчасти хаос в държавните им структури. Бяха създадени специални възможности за налагане на контрол и санкции: текущите процедури на мониторинг доказват тежък дефицит на принципите на правовата държава в отделни държави членки. Но въпреки това от тези резултати редовно не се извличат сериозните изводи. Украйна например многократно бе заплашвана, че може да бъде изключена от работата на Парламентарната асамблея, но досега това не е сторено. Единствено на руските депутати за няколко месеца през 2000 г. и 2001 г. им бе отнето правото на глас в Парламентарната асамблея заради тежкото нарушаване на човешките права в Чечения от страна на Русия. Така в най-добрия случай процедурите на мониторинг могат да послужат като форум за критичен диалог, но не са достатъчно ефективни. В държавите членки на Съвета на Европа - и това не се отнася само за новоприетите страни - продължават да се констатираат постоянни нарушения на човешките права, дори изтезания и екзекуции, както и недемократични практики.

Изводът: реформа

Без съмнение налице е натиск за провеждане на реформи. От реформа се нуждае не само системата на санкции на Съвета на Европа. Структурите и разпределението на дейностите в разширения Съвет на Европа също трябва да бъдат проверени за повишаване на дееспособността на организацията. Освен това след експлозивното разширяване на организацията не последва съответното увеличава-не на бюджета. Дейностите биват ограничени заради влошаване на финансовото положение. От това страда и всичко, което Съветът на Европа би могъл да постигне в областта на укрепване и засилване на демократичния процес в рамките на експертните групи, на конференциите и програмите за сътрудничество, които отчасти могат да бъдат осъществени във взаимодействие с Европейския съюз.

Създаденият след втората среща на върха на държавните и правителствените ръководители от 10 и 11 октомври 1997 г. в Страсбург Комитет на мъдреците бива натоварен със задачата да изработи проект за съответни предложения за реформи. Планирано бе реформите да започнат по повод отбелязването на 50-годишнината от съществуването на организацията през май 1999 г. Това не се случи, или стана в твърде малък мащаб, тъй като дори начинът на действие на този комитет бе силно критикуван. Досега бе назначен само комисар по човешките права - нещо, за което се обявиха държавните и правителствените ръководители в своя план за действие през 1997 г. На 15 октомври 1999 г. испанецът Алваро Гил-Роблес встъпи в своя шестгодишен мандат. Новите

правилници за вътрешния ред на Парламентарната асамблея и на Конгреса на общините и регионите на Европа трябва да подобрят тяхната ефективност. Бъдещата работа и успехът обаче зависят от това доколко организацията ще успее да приспособи своите структури към променените обстоятелства. Най-важната точка би трябвало да бъде волята на държавите членки да спазват принципите на Съвета на Европа - демокрация, правова държавност и човешки права.

Анке Гимбал